

Poikkitieteellinen näkökulma ylisukupolvisiin perhesuhteisiin

HANS HÄMÄLÄINEN

Länsimaat ikääntyvät nopeasti, mikä on ennen kaikkea seurausta syntyvyyden alenemisesta ja eliniän pitenemisestä. Samaa aikaan länsimaalaiset – etenkin ikäihmiset – ovat keskimäärin terveempiä ja varakkaampia kuin aiemmin. Nämä seikat tarkoittavat sitä, että perhesukupolvien mahdollisuudet olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa läpi elämänkulun ovat paremmat kuin koskaan ennen ihmiskunnan historiassa. Antti O. Tanskanen ja Mirkka Danielsbackan teos *Intergenerational Family Relations* tarttuu tähän ajankohtaiseen aiheeseen ja tarkastelee ylisukupolvisia perhesuhteita useista eri näkökulmista. Tekijöiden mukaan teoksen tavoitteena on – perhesukupolvien välisen vuorovaikutuksen tarkastelun ohella – tuoda yhteen eri tieteenalojen teoriat sekä tutkimustulokset ja muodostaa siten entistä laajempi tutkimuksellinen kehikko perhesukupolvien välisen vuorovaikutuksen tutkimiseen.

Teos sisältää yhdeksän lukuja. Ensimmäisessä luvussa esitellään kirjan keskeiset näkökulmat ja terminologia, kuten esimerkiksi mitä ihmisten yhteisöllinen kasvattajuus mer-

kitsee ja mitä tarkoitetaan isovanhemmuuden investoinneilla. Lisäksi luvussa keskustellaan meneillään olevien yhteiskunnallisten ja väestöllisten muutosten vaikutuksista perhesuhteisiin sekä perustellaan monitieteellisen lähestymistavan tarve perhetutkimuksessa. Toinen luku tarjoilee teoksen teoreettisen kontekstin ja esittelee eri tieteenalojen lähestymistapoja liittyen perhesukupolvien väliisiin suhteisiin. Luvussa kolme tarkastellaan perhesukupolvien välisen suhteiden rakenteita, minkä jälkeen luvussa neljä siirrytään tarkastelemaan perhesukupolvien välisiä investointeja. Seuraavissa luvuissa selvitetään, kuinka isovanhempien investoinnit ovat yhteydessä vanhempien lastenhankintaan (luku 5) ja lastenlasten hyvinvointiin (luku 6) sekä isovanhempien omaan hyvinvointiin (luku 7). Luvussa kahdeksan tarkastellaan tätien, enojen ja setien vuorovaikutusta nuoremman perhesukupolven – eli heidän sisarustensa lapsien – kanssa. Lopuksi, teoksen päätösluvussa (luku 9) tekijät tekevät yhteenvedon lukujen keskeisistä tuloksista ja esitellyistä näkökulmista.

Antti O. Tanskanen
& Mirkka Danielsbacka
Intergenerational Family
Relations. An Evolutionary
Social Science Approach
Routledge, 2019

Vaikka teos on melko lyhyt (174 sivua), tarkastellaan ylisukupolvisia perhesuhteita varsin kattavasti. Kirjan parasta antia on erilaisten lähestymistapojen ja teorioiden yhdistäminen; perhetutkimusta hyödynnetään laajasti useilta eri tieteenaloilta, kuten antropologiasta, biologiasta, väestö- ja taloustieteestä, psykologiasta sekä sosiologiasta. Tanskanen ja Danielsbacka jaottelevat eri lähestymistavat kahteen pääryhmään, jotka ovat evolutiivinen ja sosiaalitieteellinen lähestymistapa (*evolutionary approach, social science approach*). Nämä pääryhmät eroavat toisistaan siis sen suhteen, hyödynnetäänkö tutkimuksessa evoluutioteoreettisia näkökulmia perhesuhteisiin vai ei.

Evolutiivisia ja sosiaalitieteellisiä näkökulmia sovelletaan läpi teoksen, ja erityisesti luvuissa kaksi ja yhdeksän. Teoksen teoriaosassa (luku 2) tekijät esittelevät tiiviisti mutta selväsanai-

sesti evolutiivisen ja sosiaalitieellisen näkökulman, kunkin omassa alaluvussaan, mikä jälkeen kirjoittajat tarkastelevat yksityiskohtaisemmin lähestymistapojen yhtäläisyyksiä ja eroja. Molemmissa alaluvuissa keskeisten teorioiden pääkohdat ja hypoteesit on koottu yksinkertaistettuna omiin taulukoihinsa. Taulukot ovat esitystavoiltaan hyvin selkeitä, ja lukijan on mahdollista saada varsin vaivattomasti kokonaiskuva erilaisista lähestymistavoista perhesukupolvien välisiin suhteisiin. Ylisukupolvisten suhteiden teoreettinen tarkastelu huipentuu johtopäätöksissä (luku 9), jossa kirjoittajat esittelevät muotoilemansa poikkitieteellisen lähestymistavan ja tutkimusohjelman perhesukupolvien välisten suhteiden tarkasteluun (*evolutionary social science approach*). Esitely ”evolutiivinen sosiaalitiede” yhdistelee oivallisesti kirjassa käsiteltyjä näkökulmia. Sen erityiseksi ansioksi voidaan laskea se, että näkökulma onnistuu ohittamaan tavanomaisen ”luonto vastaan kasvatus” -kahtiajaon, johon ihmisten käyttäytymistapumuksien tarkastelu usein jää jumiin.

Erialaisten teoriaperinteiden uudenlainen yhdistäminen ja tasapainon löytäminen lähestymiskulmien välillä on erittäin vaativa tehtävä. Teoksen vahvuus saattaa samalla näyttäytyä sen heikkoutena. On mahdollista, että osa lukijoista voi kokea joidenkin kirjan tarkasteluiden jäävän puolitiehen, kun taas toiset ehkä näkevät asian olevan täsmälleen päinvastoin. Esimerkiksi sosiologit saattavat jäädä kaipaamaan syväluotavampaa keskustelua yksilöllisten tai kulttuuristen tekijöiden merkityksistä, samalla kun evoluutiobiologien mielestä nämä seikat saavat ehkä liikaakin huomiota kirjassa. Toisaalta teos onnistuu löytämään kohtuullisen tasapainon eri näkökulmien välillä, ja se tarjoaa lukijoille varsin tiiviin mutta kattavan poikkitieteellisen johdatuksen ylisukupolvisten suhteiden tarkasteluun. Juuri tiiviytensä ja helpolukuisuuden ansiosta teos on helposti lähestyttävä riippumatta esimerkiksi lukijan tieteellisestä taustasta. Näin ollen kirja sopii erinomaisesti niin perhetutkimuksen eri tieteenalojen opiskelijoiden, opettajien kuin tutkijoidenkin lukemistoon.

Evolutiivisten ja sosiaalitieellisten näkökulmien yhdistämisen merkitystä ei voi liiaksi korostaa, sillä aina aivan viime vuosiin saakka kyseinen jakolinja on halkonut voimakkaasti perhetutkimuksen kenttää; poikkitieteellinen keskustelu on ollut vähäistä, ja käytännössä tutkijat jakolinjan molemmin puolin ovat jättäneet toisensa järjestelmällisesti huomioimatta (ks. Coall & Hertwig 2011).¹ Kansainvälisellä tasolla eronteko näiden tutkimusperinteiden välillä on viime vuosina lieventynyt ja vuoropuhelu lisääntynyt. Sen sijaan Suomessa vastakkainasettelu evolutiivisen ja muun perhetutkimuksen välillä vaikuttaa edelleen olevan valitettavan jyrkkä. Toivottavasti tämä teos auttaa osaltaan häivyttämään keinotekoisen jaotteen perhetutkimuksen eri alojen väliltä ja edistää poikkitieteellistä vuoropuhelua niin kansainvälisellä kuin suomalaisellakin tasolla. Teokseen esipuheen kirjoittaneen David Coallin sanoja mukailen: tämä kirja tarjoaa kattavan perustan kaikille niille rohkeille sieluille, joka haluavat edistää poikkitieteellistä perhetutkimusta.

---

1 Coall, D. & Hertwig, R. (2011) Grandparental investment: A relic of the past or a resource for the future? *Current Directions in Psychological Science*, 20, 93–98.